

Gospodarka o obiegu zamkniętym – znajomość i akceptacja założeń wśród mieszkańców Małopolski

W grudniu 2015 r. Komisja Europejska (KE) opublikowała pakiet gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), jako nowe wyzwanie, rozszerzające realizację idei zrównoważonego rozwoju. Istotą koncepcji GOZ jest utrzymanie możliwie jak najdłużej wysokiej wartości i jakości zasobów, materiałów i produktów w gospodarce oraz minimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów, a także jak efektywniejsze zagospodarowanie powstających odpadów (zgodnie z hierarchią gospodarowania odpadami). W ujęciu produktowym GOZ obejmuje cały cykl istnienia produktu, tj. od pozyskania i przetworzenia surowca, przez projektowanie produktów, produkcję, konsumpcję, po gospodarowanie odpadami. Realizacja GOZ wymaga nie tylko wdrożenia nowych procesów planowania i zarządzania w przedsiębiorstwach, ale i zmiany zachowań i akceptacji społecznej.

Badania ankietowe prowadzone od marca do czerwca 2017 roku wśród pełnoletnich mieszkańców województwa małopolskiego miały na celu zidentyfikowanie postaw i zachowań dotyczących GOZ. Obiektem badań były opinie wyrażane przez losowo wybrane osoby pracujące, studiuje i uczące się oraz grupę seniorów na temat sposobów realizacji idei GOZ i zrównoważonego rozwoju. Wyniki badań umożliwiły rozpoznanie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu małopolskiego oraz pozwoliły na wskazanie barier i problematycznych sfer Małopolan wobec wdrażania GOZ. W ankiecie udział wzięło 430 mieszkańców regionu, w tym o prawie 50% mieszkańców Krakowa. Respondentów z miast od 100 do 500 tys. mieszkańców było 8,10%. Pochodzili oni głównie z Tarnowa. W ankiecie udział wzięło 4,70% mieszkańców Nowego Sącza, a 10,50% badanych mieszkańców stanowiły osoby z terenu m.in. chrzanowskiego, oświęcimskiego,

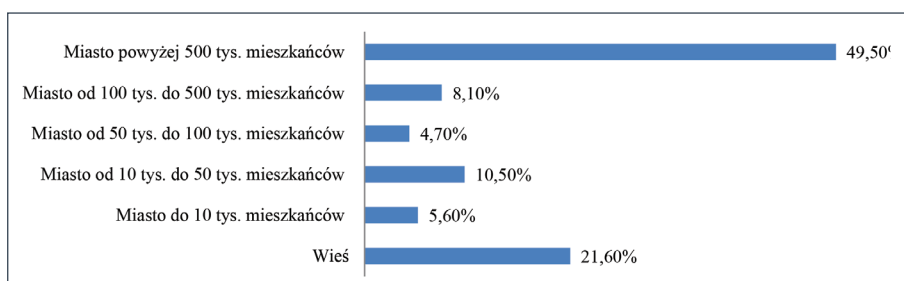
olkuskiego, bocheńskiego, myślenickiego. Z miast do 10 tys. mieszkańców, tj. m.in. Stary Sącz, Dobczyce, Proszowice, Skawina, Miechów, respondentów biorących udział w badaniu było 5,60% badanych. Mieszkańców z terenów wiejskich, biorących udział w badaniu, było 21,60% (rys. 1).

Biorąc pod uwagę strukturę poziomu wykształcenia badanej próby, najwięcej osób, prawie 65%, miało wykształcenie wyższe. Wykształcenie średnie miało 27,70% respondentów. 7% ankietowanych ukończyło szkołę zasadniczą zawodową. Nikt z odpowiadających na ankietę nie miał wykształcenia gimnazjalnego, a tylko 0,70% miało ukończoną szkołę podstawową.

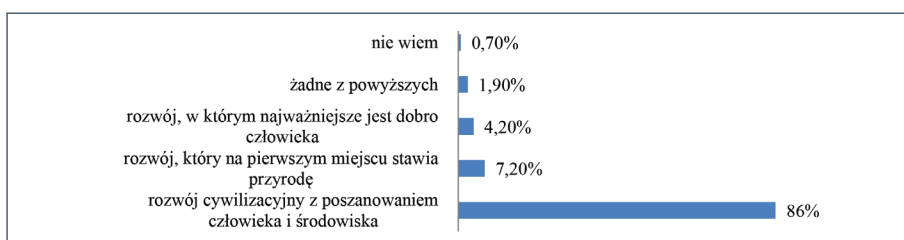
Według 86 % badanych osób zrównoważony rozwój oznacza rozwój cywilizacyjny z poszanowaniem człowieka i środowiska. Tylko 7,20% ankietowanych uznało, że jest to rozwój, który na pierwszym miejscu stawia naturę, a 4,20% badanych twierdzi, iż dobro człowieka stanowi najistotniejszy element zrównoważonego rozwoju. 1,90% ankietowanych uznało, że żadna z odpowiedzi nie definiuje znaczenia zrównoważonego rozwoju, a 0,70% badanej populacji odpowiedziało „nie wiem” (rys. 2).

Badana grupa (72,80%) uznała, iż koncepcja GOZ to ochrona zasobów naturalnych przez utrzymywanie w obiegu materiałów oraz minimalizowanie ich strat w postaci odpadów. Ponad 10% uznało, że GOZ to zamykanie obiegów technologicznych oraz segregacja odpadów w gospodarstwach domowych. 5,80% badanych nie zgodziło się z żadną z wymienionych odpowiedzi (rys. 3).

W badanej grupie zauważyć można, iż mieszkańcy dużych miast lepiej rozumieją założenia i zasady zrównoważonego rozwoju. Wśród badanej populacji mieszkańców Krakowa z ponad 49% ankietowanych 48%

Rys. 1. Miejsce zamieszkania respondentów

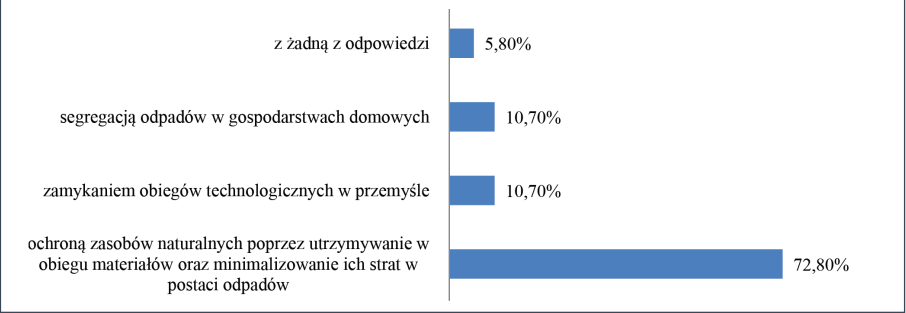
Rys. 2. Co według Pana/i oznacza zrównoważony rozwój?

rozumie i prawidłowo definiuje zrównoważony rozwój. Jeszcze lepiej jest w przypadku Tarnowa, na 8 (10%) badanych aż 7 (30%) osób prawidłowo zdefiniowało zrównoważony rozwój. W przypadku Nowego Sącza, jak i pozostałych regionów, te proporcje są większe. Z badań wynika, iż koncepcje GOZ rozumie mniejsza część badanej populacji. W przypadku dużych miast koncepcja GOZ zrozumiała była dla 43% badanych, a w przypadku pozostałych mieszkańców regionu małopolskiego 38% ankietowanych prawidłowo zdefiniowało założenia GOZ. Na uwagę zasługuje fakt, iż w tej grupie jest dużo mieszkańców terenów wiejskich.

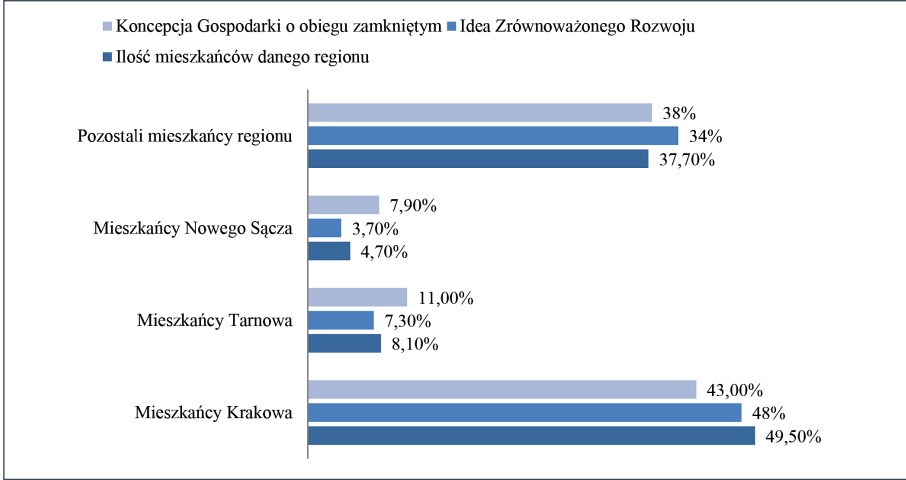
Wśród badanej grupy zauważyć można, że kobiety zdecydowanie lepiej rozumieją i definiują zarówno zrównoważony rozwój, jak i GOZ. Na 66,3% badanej grupy kobiet 54,5% rozumie zrównoważony rozwój, a 45,2% prawidłowo definiuje koncepcje GOZ. Inaczej jest w przypadku mężczyzn. Na 33,7% ankietowanych 59% prawidłowo zdefiniowało zrównoważony rozwój, a 41% zna założenia GOZ (rys. 5).

Według 78,60% badanej grupy gospodarka o obiegu zamkniętym może być realizowana w całej gospodarce (zarówno przez przedsiębiorstwa, jak i przez osoby prywatne). 14,20% respondentów uważa, że GOZ może być realizowana jedynie w obszarach produkcyjnych, a przedsiębiorstwa mają możliwość zwracania materiałów w cyklach technologicznych. Ponad 7% badanych uznało, iż GOZ może być realizowana jedynie przez osoby prywatne w wyniku ograniczenia konsumpcji.

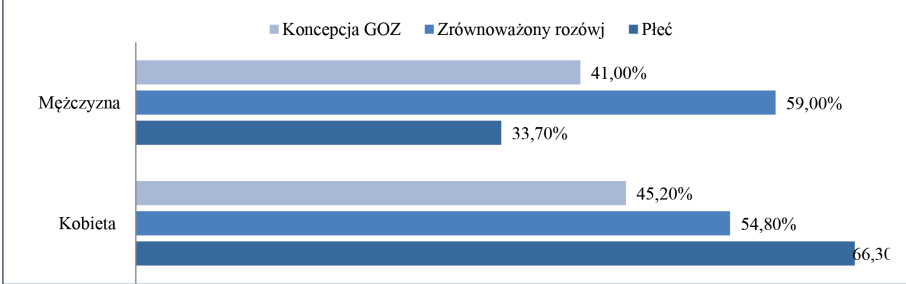
W ankiecie pojawiły się też pytania zamknięte wielokrotnego wyboru. W pytaniu dotyczącym postaw proekologicznych ankietowani mogli udzielić kilku odpowiedzi. Na wykresie 6 zauważyć można, że odpowiedzi mieszkańców Krakowa różnią się od odpowiedzi mieszkańców całego województwa. Według mieszkańców województwa małopolskiego (53,7%) to władze wsi/miasta ponoszą odpowiedzialność za kształtowanie prawidłowych postaw ekologicznych. Mieszkańcy Krakowa uznali aż w 70,20%, że władze miasta powinny ponosić odpowiedzialność w tej kwestii. 36,5% ankietowanych z całego województwa tę odpowiedzialność sędowało na szkoły, a 34,2% na rodzinę i opiekunów. Mieszkańcy Krakowa (41,1%) zdecydowali, że szkoła jest odpowiedzialna za kształtowanie prawidłowych postaw ekologicznych, a 27,1% respondentów Krakowa wskazało rodzinę i opiekunów. 32,6% respondentów województwa wskazała władze regionu jako jednostki odpowiedzialne za wycho-

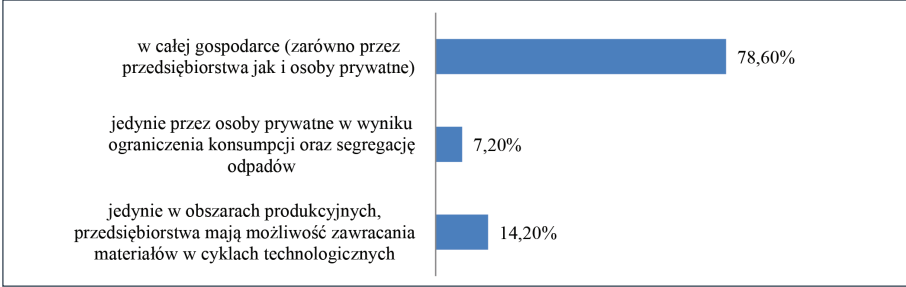
Rys. 3. Koncepcja/hasło gospodarka o obiegu zamkniętym kojarzy się z:

Rys. 4. Miejsce zamieszkania a znajomość założeń zrównoważonego rozwoju i koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym

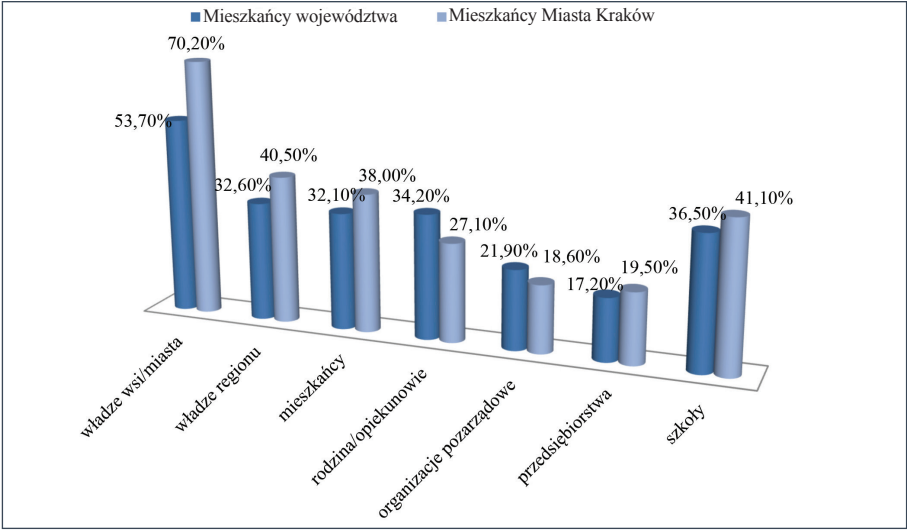
Rys. 5. Płeć a znajomość koncepcji zrównoważonego rozwoju i GOZ

Rys. 6. Czy Pana/i zdaniem gospodarka o obiegu zamkniętym może być realizowana?

wanie i edukację ekologiczną, a mieszkańcy Krakowa 40,50% zdecydowanie wyżej w tej hierarchii ocenili władze regionu. Zarówno według mieszkańców województwa małopolskiego (32,1%), jak i mieszkańców Krakowa (38%) to mieszkańcy regionu odpowiedzialni są za kształtowanie prawidłowych postaw ekologicznych.

Ponad 21% badanej grupy mieszkańców województwa małopolskiego uznało, że organizacje pozarządowe mają duże znaczenie w kształtowaniu postaw ekologicznych, a 17,20% wskazało szkołę, jako istotną instytucję, wspierającą edukację ekologiczną. W przypadku mieszkańców Krakowa proporcje są podobne i 19,5%

Rys. 7. Kto, twoim zdaniem, jest odpowiedzialny za kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców miasta (wsi) regionu?

Rys. 8. Czy Pana/i zdaniem władze wsi/miasta/regionu podejmują wystarczające działania związane z kształtowaniem postaw proekologicznych mieszkańców i zachęcaniem do zrównoważonej konsumpcji z oszczędzania zasobów

ankietowanych uznało przedsiębiorstwa jako podmioty odpowiedzialne za kształtowanie postaw proekologicznych oraz 18,60% wskazało organizację pozarządową (rys. 7).
Ponad 41% respondentów uważa, że władze wsi/miasta/regionu podejmują działania związane z kształtowaniem postaw ekologicznych, a 13% ankietowanych uważa, że robią bardzo dużo w tym kierunku. 31,20% badanej grupy twierdzi, że lokalne władze robią bardzo mało i tak

naprawdę nikt nie wie, na czym polegają ich działania. Ankietowani (6,70%) uznali, że władze miast/wsi/regionu nie robią nic, aby kształtować odpowiednie zachowania i zachęcać społeczeństwo do zrównoważonej konsumpcji. 7,90% respondentów wybrało odpowiedź „nie wiem” (rys. 8).
Wnioski i zalecenia
Wyniki badań wskazują, że wiedza i świadomość mieszkańców Małopolski

o gospodarce o obiegu zamkniętym jest stosunkowo wysoka. Dotyczy to szczególnie mieszkańców dużych miast. Można przypuszczać, że to efekt kumulowania się w tych miastach zanieczyszczeń, które mieszkańcy sami odczuwają.
Wyraźnie widać, że dużo bardziej wy-czulone na tę problematykę są kobiety. Na-leży przyjąć, że wynika to z tego, że są one zdecydowanie bardziej niż mężczyźni opie-kunkami gospodarstw domowych i dzieci.
Respondenci dostrzegają i doceniają działania dla kształtowania gospodarki obiegu zamkniętym. Ważne jest jednocześ-nie ich przekonanie, że należy i można czynić tu znacznie więcej. To sygnalizuje, że od strony społecznej grunt dla takich przedsięwzięć i działań jest przygotowany.
Badani przenoszą odpowiedzialność za formowanie gospodarki o obiegu za-mkniętym w swojej gminie i regionie przede wszystkim na różne władze pu-bliczne. Dostrzegają też wyraźnie niez-będność uzupełniających działań eduka-cyjnych. Niestety w znacznie mniejszym stopniu przenoszą odpowiedzialność na obywateli. I to wydaje się istotną barierą, której przezwyciężenie wymaga rozwijania różnych form partycypacji i partnerstwa.
Końcowy wniosek z badań jest optymi-styczny: w Małopolsce istnieje znaczący poziom świadomości społecznej i społecz-nych oczekiwań związanych z konieczno-ścią restrukturyzacji gospodarki w kierunku gospodarowania o obiegu zamkniętym. To dobry moment, aby takie działania restruk-turyzacyjne promować i intensyfikować.
Niniejsze badania ankietowe przepro-wadzone były w ramach programu finan-sowania badań naukowych i innowacji UE „Horyzont 2020” na podstawie umowy nr 665778 o dofinansowanie działań „Marie Skłodowska-Curie”. Projekt finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, konkurs POLONEZ. ◆

